

Leder ekonomisk tillväxt till högre lycka?

Martin Flodén

Ekonomiska Rådet
och
Handelshögskolan i Stockholm

Juni 2007

Tillväxt och lycka

- ▶ Utgångspunkt: Målet för den ekonomiska politiken är att uppnå högsta möjliga nytta
- ▶ Frågeställning:
  - ▶ Kan vi mäta lycka? Hur?
  - ▶ Vad vet vi om lyckoskillnader mellan länder, inom länder, och över tiden?
  - ▶ Leder ekonomisk tillväxt till högre lycka och välmående?

- ▶ Traditionella mått
- ▶ Lyckoforskningen
  - ▶ inom länder
  - ▶ över tiden
  - ▶ mellan länder
- ▶ Reflektioner och olika måtts relevans
- ▶ Implikationer för den ekonomiska politiken

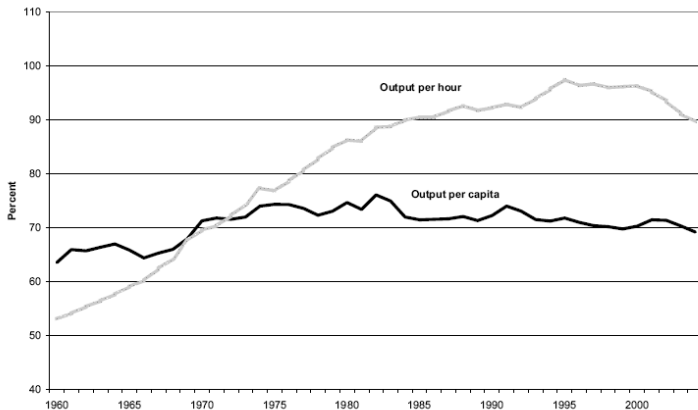
- ▶ Konsumtion och fritid $\implies$ nytta
- ▶ Real BNP/capita nära relaterad till konsumtion
- ▶ Men ...
  - ▶ BNP ger inte ett perfekt mått på konsumtionsmöjligheter
  - ▶ BNP tar inte hänsyn till skillnader i fritid

Real GDP/capita, 2003		
PPP adjusted, \$1000		
1	Luxemburg	49
5	USA	35
6	Norge	34
8	Schweiz	29
9	Irland	28
19	Sverige	26
24	Tyskland	25
26	Finland	24
181	Kongo	0,4
182	Liberia	0,3

Source: Penn World Tables

BNP och BNP/timme

Figure 3. Ratio of Europe-15 to the United States, Output per Capita and Output per Hour, 1960-2004

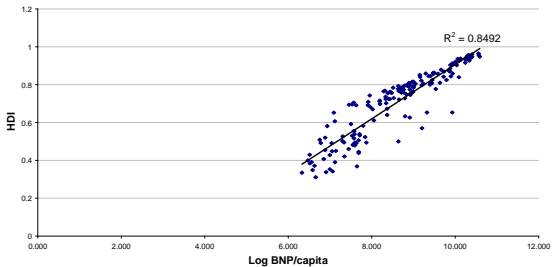
- ▶ FN:s Human Development Index
  - ▶ Real BNP/capita
  - ▶ Livslängd
  - ▶ Utbildning

- ▶ FN:s Human Development Index
  - ▶ Real BNP/capita
  - ▶ Livslängd
  - ▶ Utbildning

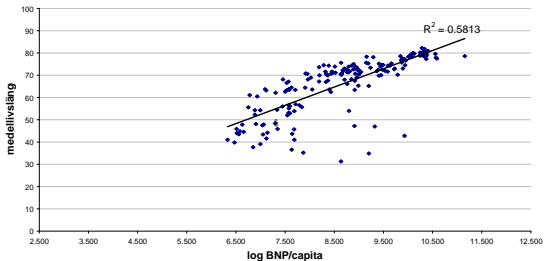
FN:s Välfärdsindex		HDI	BNP	Livslängd	Utbildn.
1	Norge	0,965	38	79,6	100,3
2	Island	0,960	33	80,9	96,3
3	Australien	0,957	30	80,5	113,2
5	Sverige	0,951	30	80,3	96,5
8	USA	0,948	40	77,5	93,3
176	Sierra Leone	0,335	1	41,0	64,8
177	Niger	0,311	1	44,6	21,5

Source: UN Human Development Report 2006

BNP och HDI

BNP och livslängd

- ▶ FN:s Human Development Index
  - ▶ Real BNP/capita
  - ▶ Livslängd
  - ▶ Utbildning
- ▶ R. Estes (U. Penn), SCB, J. Vogel
  - ▶ "Weighted Index of Social Development" (WISP)
  - ▶ 40 indikatorer "som det råder stor politisk enighet om"

- ▶ Hur användbara är BNP, HDI och WISP som mått på ett lands välstånd?
- ▶ Vilka faktorer genererar lycka?
- ▶ Studier som direkt försöker fånga upplevd lycka
  - ▶ Mikrostudier: "ekonomisk psykologi", inom land vid viss tidpunkt
  - ▶ Tidsseriestudier på landnivå
  - ▶ Jämförelse mellan länder

- ▶ US General Social Survey (1972-, ca 1500 individer per år)
  - ▶ "Taken all together, how would you say things are these days – would you say that you are very happy, pretty happy, or not too happy?"
- ▶ Euro-barometer Survey Series (1975-)
  - ▶ "Taking all things together, how would you say things are these days - would you say you are very happy, fairly happy, or not too happy these days?"
  - ▶ "On the whole, are you very satisfied, fairly satisfied, not very satisfied, or not at all satisfied with the life you lead?"
- ▶ German Socio-Economic Panel (1984-)
- ▶ World Value Survey (81 länder)
- ▶ Gallup (2006, 129 länder, ca 1000 individer/land)
- ▶ ...

Kan vi lita på subjektiva lyckomått?

- ▶ Kan lycka mätas? (se speciellt Layard 2005 och Kahneman & Kreuger JEP 2006)
  - ▶ Påverkas lätt av små obetydliga faktorer, men ...
  - ▶ Andra personers bedömningar är liknande
  - ▶ Andra metoder, typ magnetröntgen och EEG
  - ▶ Andra mått, korrelation med resultat av medicinska experiment, depressioner
- ▶ Tolkas frågan likadant på olika språk?
- ▶ Ändras normen över tiden?
  - ▶ Är det den relativa lyckan som rapporteras?

Faktorer som genererar lycka (verkar robust över tid, mellan länder, och för olika data):

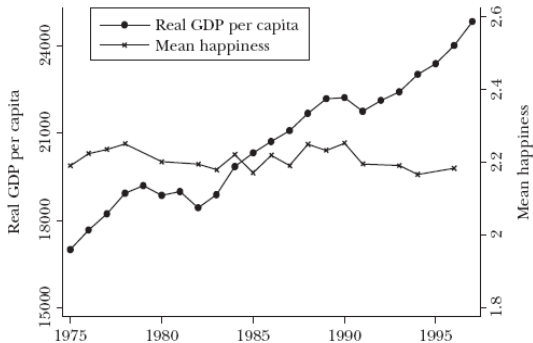
- ▶ Familj
- ▶ Umgänge med andra människor (utom med chefen...)
- ▶ God ekonomi
- ▶ Arbete
- ▶ Hälsa, speciellt psykisk
- ▶ Personlig frihet
- ▶ Utbildning, värderingar

Se speciellt Layard (2005) och Kahneman & Krueger (JEP 2006)

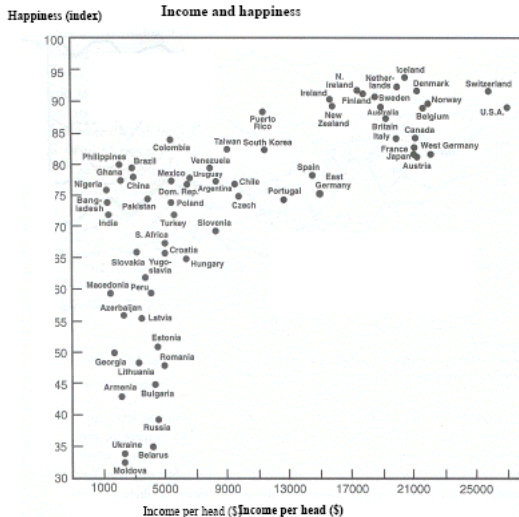
Easterlin-paradoxen

- ▶ Easterlin (1974): Ekonomisk tillväxt har inte lett till ökad lycka över tiden i USA
- ▶ Blanchflower & Oswald (JPubEc 2004)
  - ▶ Rapporterad lycka har fallit i USA mellan 1972 och 1998
  - ▶ Speciellt har kvinnor blivit mindre lyckliga, medan svarta har blivit lyckligare
  - ▶ Rapporterad lycka har inte stigit i Storbritannien
- ▶ Easterlin (JEBO 1995): Ingen lyckoökning i Japan 1958-1987
- ▶ Gallup: Ingen lyckoökning i Kina 1994-2005
- ▶ Liten ökning i Europa

Mean Happiness and Real GDP Per Capita between 1975 and 1997 for Repeated Cross-Sections of (Different) Americans

Layard: Inkomst över \$20,000/år leder inte till högre lycka

Source: World Values Survey. Latest year (1990 or 1995/6). Happiness index is % percent Happy + % percent Satisfied with life. Income is measured in dollars of US purchasing power.

- ▶ Men Deaton (2007) finner ingen liknande avtagande tendens i Gallups data från 2006.
  - ▶ Deaton misstänker att skillnaden beror på att WVS har färre länder och speciellt att de har många östeuropeiska länder med mycket låg lycka trots relativt hög inkomst
  - ▶ och att de använder BNP/capita i nivå, inte loggad
- ▶ Egen analys av WVS-data:
  - ▶ Inget stöd för svagare samband mellan lycka och tillväxt vid höga inkomstnivåer
  - ▶ Snarare starkare samband (om loggad BNP/capita)
- ▶ Veenhoven (2006)
  - ▶ Lyckan har ökat något i rika länder (även i USA om andra studier än GSS används) över tiden
  - ▶ Lyckan har ökat kraftigt över tiden i det fåtal länder som har långa tidsserier

Status, relativ konsumtion?

Antag att du får välja mellan att leva i en av följande världar:

1. Du har två veckors semester medan alla andra har en veckas semester
2. Du har fyra veckors semester medan alla andra har åtta veckors semester

Vilken värld vill du leva i?

Status, relativ konsumtion?

Antag att du får välja mellan att leva i en av följande världar (samma prisnivå i båda):

1. Din inkomst är 200.000 kr/år medan alla andras inkomst är 100.000 kr/år
2. Din inkomst är 400.000 kr/år medan alla andras inkomst är 800.000 kr/år

Vilken värld vill du leva i?

- ▶ Den relativa inkomsten verkar viktig
  - ▶ vem jämför man sig med? hur sätts normen?
- ▶ Den relativa arbetstiden är inte viktig på samma sätt - ingen status via lång semester

Happiness Equations for 12 OECD Nations from 1975 to 1997.

<i>Dependent Variable:</i> Life Satisfaction	<i>(1)</i> Europe and United States		<i>(2)</i> Europe		
	<i>Coefficient</i>	<i>Std Error</i>	<i>Coefficient</i>	<i>Std Error</i>	
<i>Aggregate Variables</i>					
GDP per Capita	0.455	0.179	0.539	0.235	
GDP Growth	1.098	0.575	1.138*	0.618	
Life Expectancy	0.032	0.021	0.034	0.022	
SOx Emissions	-0.003	0.001	-0.003	0.001	
Hours Worked	-1.192	0.337	-1.352	0.451	
Crime Rate	-0.029*	0.017	-0.023	0.018	
Divorce Rate	-0.056*	0.035	-0.050	0.038	
Inflation Rate	-0.755*	0.416	-0.839	0.438	
Unemployment Rate	-2.797	0.556	-2.761	0.652	
Openness	-0.186*	0.105	-0.265	0.118	
Unemployment Benefits	0.723	0.167	0.754	0.168	
<i>Personal Characteristics</i>					
Personal Income Position	0.453	0.015	0.464	0.016	
Employment State	Unemployed	-0.491	0.015	-0.495	0.016
	Self-Employed	0.031	0.009	0.026	0.010
	Retired	0.046	0.013	0.046	0.013
	Keeping Home	0.014*	0.008	0.016	0.008
	In School	0.202	0.016	0.195	0.017
Male	-0.071	0.006	-0.069	0.007	
Age	-0.029	0.001	-0.029	0.001	
Age Squared	3.3e-4	1.0e-5	3.3e-4	1.1e-5	
Education	Lower	0.062	0.008	0.062	0.008
	Higher	0.167	0.011	0.167	0.012
	Marital Status	Married	0.144	0.009	0.132
	Defacto	0.030	0.014	0.021	0.013
	Divorced	-0.240	0.012	-0.262	0.013
	Separated	-0.333	0.017	-0.336	0.019
	Widowed	-0.157	0.011	-0.151	0.011
Size of Community	Middle	-0.038	0.007	-0.039	0.007
	Large	-0.139	0.009	-0.140	0.010
<i>Year Dummies</i>	Yes		Yes		
<i>Country Dummies</i>	Yes		Yes		
Number of Observations	371,149		344,294		
Pseudo R ²	0.092		0.094		

Vad ger lycka inom ett land?

- ▶ Sysselsättning
- ▶ Familj
- ▶ (Relativ) inkomst
- ▶ Utbildning
- ▶ Tillväxt
  - ▶ Jämför med sig själv tidigare år?
  - ▶ Man "vänjer sig" ganska snabbt vid en högre inkomst (men inte vänner etc)
- ▶ Andra negativa faktorer: (se t ex Alesina et al. 2004)
  - ▶ Andras arbetslöshet
  - ▶ Inflation
  - ▶ Ojämlighet
- ▶ Liknande resultat i "alla" utvecklade länder

Sammanfattning av Lyckostudierna

- ▶ Högre aggregerad inkomst ger knappast någon direkt lyckoeffekt
- ▶ Högre relativ inkomst (relativt andra länder eller andra människor i samma land, och förmodligen jämfört med andra tidsperioder) leder till högre lycka
- ▶ Andra faktorer har större effekt på lycka, speciellt
  - ▶ ensamhet
  - ▶ arbetslöshet
  - ▶ psykiska sjukdomar

- ▶ Säger studierna ovan något om orsakssamband?
- ▶ Tillväxt i sig självt kan generera lycka (pga relativa jämförelser över tiden) (men inte enligt Deatons data!)
- ▶ Dessutom via
  - ▶ längre livslängd – ska endast upplevd nytta per capita per tidsenhet maximeras?
  - ▶ bättre (medicinsk) behandling av vissa tillstånd som är starkt förknippade med olycka
- ▶ Tillväxt → andra, större, värden?

Reflektioner (forts.)

- ▶ Högsta möjliga BNP/capita ska självklart inte vara målet för den ekonomiska politiken
  - ▶ men BNP/capita fångar på ett "enkelt" sätt mycket av det som är relevant för det genomsnittliga välståndet i ett land
- ▶ Att BNP inte är ett perfekt mått innebär inte att andra mått är bättre
  - ▶ BNP högt korrelerat med de andra måtten
  - ▶ SCB / Vogel / Estes: "Weighted Index of Social Development" (WISP) inte speciellt korrelerat med mått på lycka

Olika välståndsmått

	BNP	HDI	Rang		
			WVS	WISP	LE
Luxemburg	1	12	7	5	12
USA	2	8	8	29	8
Irland	3	4	3	14	4
Norge	4	1	10	3	1
Island	5	2	2	8	2
Schweiz	6	9	5	16	11
Österrike	7	14	14	7	14
Danmark	8	15	4	2	15
Nederländerna	9	10	1	13	9
Kanada	10	6	6	26	6
Finland	14	11	10	4	10
Sverige	15	5	11	1	5
Bulgarien	44	40	67	23	40
Moldavien	70	64	72	43	64
Nigeria	72	72	22	72	72
Tanzania	73	73	60	71	73

Korrelation, olika välståndsmått

	BNP	HDI	WVS	WISP	LE
BNP	1.00	0.94	0.65	0.89	0.78
HDI	0.94	1.00	0.57	0.93	0.90
WVS	0.65	0.57	1.00	0.47	0.52
WISP	0.89	0.93	0.47	1.00	0.79
LE	0.78	0.90	0.52	0.79	1.00

Log BNP/capita, LE=Life expectancy

Slutsatser för (den ekonomiska) politiken

- ▶ Hög tillväxt är bra och bör vara ett mål för politiken
  - ▶ Kan ge direkt positiv effekt på lycka
  - ▶ Kan indirekt höja lycka genom bättre sjuk- och hälsovård, ...
- ▶ Men hög tillväxt ska inte självklart i prioriteras framför åtgärder som
  - ▶ ger "rimliga" arbetsinsatser
  - ▶ ger låg arbetslöshet
  - ▶ ger låg och stabil inflation
  - ▶ ger en rimligt jämn inkomstfördelning
  - ▶ ger allmän trygghet (t ex kan det vara olyckligt att tvinga folk att flytta)